

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 464/2010-33

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 10. februára 2011 v senáte zloženom z predsedu Milana Ľalíka a zo sudkyne Marianny Mochnáčovej a sudcu Petra Brňáka o sťažnosti J. J., B., zastúpeného advokátkou JUDr. M. B., B., vo veci namietaného porušenia jeho základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 Cdo 261/2009 z 31. marca 2010 takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo J. J. na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 Cdo 261/2009 z 31. marca 2010 p o r u š e n é b o l o .

2. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 Cdo 261/2009 z 31. marca 2010 zrušuje a vec vracia Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky na ďalšie konanie.

3. Najvyšší súd Slovenskej republiky je povinný uhradiť J. J. trovy právneho zastúpenia v sume 254,88 € (slovom dvestopäťdesiatštyri eur a osemdesiatosem centov) na účet právnej zástupkyne JUDr. M. B. do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 9. júla 2010 doručená sťažnosť J. J. (ďalej len „sťažovateľ“) vo veci namietaného porušenia jeho základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 2 Cdo 261/2009 z 31. marca 2010 (ďalej len „napadnuté uznesenie“).

2. Z obsahu sťažnosti vyplýva, že sťažovateľ je odporcom v súdnom spore o vyporiadanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov (ďalej len „BSM“) vedenom na Okresného súdu Bratislava V (ďalej len „okresný súd“) pod sp. zn. 24 C 157/1998. Okresný súd rozhodol vo veci rozsudkom zo 17. marca 2004, proti ktorému sťažovateľ podal odvolanie. Krajský súd v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) rozsudkom sp. zn. 4 Co 358/06 z 28. januára 2008 čiastočne zmenil a vo zvyšku potvrdil prvostupňový rozsudok. Sťažovateľ napadol rozsudok krajského súdu dovolaním, v rámci ktorého sťažovateľ požadoval tiež odložiť vykonateľnosť rozsudku krajského súdu. Okresný súd uznesením č. k. 24 C 157/98-373 z 15. apríla 2009 dovolacie konanie pre nezaplatenie súdneho poplatku za dovolanie zastavil. Na odvolanie sťažovateľa krajský súd uznesením

sp. zn. 12 Co 90/2009 z 15. júna 2009 uznesenie okresného súdu potvrdil. Proti tomuto rozhodnutiu krajského súdu sťažovateľ podal dovolanie, o ktorom rozhodol najvyšší súd napadnutým uznesením tak, že ho (dovolanie, pozn.) odmietol.

3. Sťažovateľ namieta, že *„najvyšší súd v danej veci... porušil právo sťažovateľa na prístup k dovolaciemu súdu ohľadne vecného prejednávania dovolania voči rozsudku odvolacieho súdu, ktorým bolo vyporiadané BSM...“*. V tejto súvislosti uviedol, že *„Uvedený zásah do práva na súdnu ochranu a spravodlivý proces, bol spôsobený najvyšším súdom nesprávnou, či svojvoľnou /arbitrárnou/ aplikáciou... zákona o súdnych poplatkoch.“*. Sťažovateľ následne podal vlastný – od najvyššieho súdu odlišný – výklad sporných ustanovení zákona Slovenskej národnej rady č. 71/1992 Zb. o súdnych poplatkoch a poplatku za výpis z registra trestov v znení aktuálnom v čase rozhodovania [*„v konaní o vysporiadaní BSM, ako aj v znení ku dňa 28. 3. 2008“*, t. j. v čase podania dovolania, pozn. (ďalej len „zákon o súdnych poplatkoch“)].

4. Sťažovateľ na základe už uvedeného žiadal ústavný súd, aby vydal nález:

„1. Základné právo J. J. na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy a právo na spravodlivý súdny proces podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru, postupom Najvyššieho súdu SR v konaní vedenom na tomto súde pod sp. zn. 2Cdo 261/2009, porušené boli.“

2. Uznesenie Najvyššieho súdu SR z 31. marca 2010, sp. Zn. 2 Cdo 261/2009 zrušuje a vec mu vracia na ďalšie konanie.“

3. J. J. priznáva náhradu trov konania vo výške 254,88 €, ktorú sumu mu vyplatí Najvyšší súd SR v lehote do 1 mesiaca od doručenia nálezu, k rukám jeho právneho zástupcu.“

5. Ústavný súd sťažnosť prerokoval na neverejnom zasadnutí senátu a uznesením č. k. I. ÚS 464/2010-16 z 8. decembra 2010 ju prijal na ďalšie konanie, keďže nezistil dôvody na jej odmietnutie v rámci jej predbežného prerokovania.

6. Na základe žiadosti ústavného súdu sa k veci vyjadril najvyšší súd podaním sp. zn. KP 4/2010-118 z 12. januára 2011 a právna zástupkyňa sťažovateľa podaním z 28. januára

2011. Najvyšší súd v podstatnom uviedol, že *„namietané rozhodnutie... nie je možné považovať za svojvoľné alebo zjavne neodôvodnené, resp. za také, ktoré by popieralo zmysel práva na súdnu ochranu, keďže najvyšší súd sa v dovolacom konaní vysporiadal s námietkami sťažovateľa a svoje rozhodnutie riadne odôvodnil.“* Právna zástupkyňa sťažovateľa zotrvala na dôvodoch uvedených v sťažnosti. Obaja účastníci zhodne súhlasili s upustením od ústneho pojednávania.

II.

Priebeh súdneho konania zistený zo spisu okresného súdu sp. zn. 24 C 157/1998

7. Sťažovateľ bol odporcom v súdnom spore o vyporiadanie BSM vedenom na okresnom súde pod sp. zn. 24 C 157/1998. Okresný súd v merite veci rozhodol 17. marca 2004 rozsudkom tak, že *„z vecí, ktoré mali účastníci v bezpodielovom spoluvlastníctve manželov“*, prikázal do vlastníctva navrhovateľky ideálnu polovicu rodinného domu s garážou, dielňou a záhradu *„v celkovej hodnote 2.061.500,- Sk“* a do vlastníctva sťažovateľa jednoručnú uhľovú brúsku a stojanovú vrtačku *„v celkovej hodnote 4.520,- Sk“*. Súčasne uložil navrhovateľke povinnosť *„zaplatiť odporcovi na vyrovnanie jeho podielu sumu 1.012.737,50 Sk“*.

8. O odvolaní sťažovateľa rozhodol krajský súd rozsudkom sp. zn. 4 Co 358/06 z 28. januára 2008, ktorým *„... napadnutý rozsudok súdu prvého stupňa v spojení s opravným uznesením zmeňuje tak, že z vecí patriacich do BSM účastníkov prikazuje do výlučného vlastníctva navrhovateľky ideálnu polovicu rodinného domu... s vedľajšou stavbou, plotmi, vonkajšími úpravami a pozemkami... Do výlučného vlastníctva odporcu prikazuje zámočnicku dielňu... ako aj jednoručnú uhľovú brúsku... a stojanovú vrtačku... Navrhovateľka je povinná zaplatiť odporcovi na vyrovnanie jeho podielu z BSM sumu 539.050,45 Sk... V ostatnej časti napadnutý rozsudok potvrdzuje.“*

9. Rozsudok krajského súdu napadol sťažovateľ dovolaním z 28. marca 2008, ktorým žiadal rozhodnúť tak, že *„NS SR rozsudok odvolacieho súdu zrušuje a vec mu vracia na ďalšie konanie“*. Súčasne požiadal, *„aby súd v zmysle ustanovenia § 243 OSP pred“*

rozhodnutím o dovolaní“ uznesením odložil vykonateľnosť rozsudku krajského súdu. V odôvodnení dovolania, „ktorého prípustnosť vyvodzuje z ust. § 238 ods. 1 OSP – ide o zmeňujúce rozhodnutie a opodstatnenosť z ust. § 241 ods. 2, písmeno b) a c) OSP“, sťažovateľ uviedol:

„... Tzv. iné vady konania podľa § 241 ods. 2 písmeno b/ OSP sú spôsobilým dovolacím dôvodom vtedy, ak mohli mať za následok nesprávne rozhodnutie vo veci. Takou vadou konania je v prvom rade to, že rozhodnutie odvolacieho súdu vychádza z neúplné alebo nesprávne zisteného skutkového stavu veci, alebo je napadnuté rozhodnutie nepreskúmateľné a pod. Tento dôvod vidíme v tom, že... dôkaz listinou - vyhlásenie z 3. 5. 1996 - nebol vytvorený v súlade s ust. § 129 ods. 1 OSP... bez toho, že by postupoval podľa ust. § 213 ods. 2 OSP, a teda mnou predložené dôkazy zopakoval, alebo ich doplnil, vyhodnocoval ich ako nejednoznačné či nepreukazujúce tvrdenú skutočnosť... odvolací súd odmietol vykonať dôkaz za všeobecnú cenu delených nehnuteľností, ako základný predpoklad pre riadne zistenie skutkového stavu veci ohľadne výpočtu sumy pre vyrovnanie podielov... odvolací súd vôbec nereagoval na naše podstatné námietky v celom odvolacom konaní, čím zafažil svoje rozhodnutie jeho nepreskúmateľnosťou... Nesprávne právne posúdenie veci vidíme v tom, že odvolací súd... ignoroval požiadavku ustálenej súdnej praxe..., že pri stanovení ceny veci pre účely vysporiadania BSM sa vychádza z ceny veci v čase tohto vysporiadania - teda v našom prípade bol rozhodujúci rok 2008... aj v tomto prípade primeranú náhradu treba chápať ako hodnotový ekvivalent vyjadrený v peniazoch, ktorý umožňuje podľa miestnych podmienok obstaranie podobnej veci, čiže sa malo vychádzať zo všeobecnej ceny predmetných nehnuteľností, a nie ceny zistenej znalcom, ktorá je niekoľkonásobne nižšia... mal vychádzať zo všeobecnej ceny rodinného domu, t. j. ceny nehnuteľnosti obvyklej v danom mieste a v čase rozhodovania..., ktorá vyjadruje aktuálnu trhovú hodnotu... pri prikázaní príslušnej časti pozemku, k odporcovi prikázanej zámočnickej dielni, nezohľadnil potrebu primeranej časti príľahlého pozemku na prípadné opravy a údržbu zámočnickej dielne s prihliadnutím na prislúchajúcu časť pozemku v rámci BSM... Všetky tieto chyby poškodili odporcu natolko, že za tzv. náhradu si nezabezpečí ani garsónku v B., hoci má opustiť rodinný dom s príslušenstvom, ktorý umožňuje bývanie aj pre dve plnohodnotné rodiny.“

10. Súdny poplatok za dovolanie uhradil sťažovateľ kolkovými známkami v hodnote 2 000 Sk nalepenými na druhej strane písomného vyhotovenia dovolania.

11. Najvyšší súd listom zo 14. júla 2008 vrátil okresnému súdu súdny spis sp. zn. 24 C 157/1998 „bez vydania rozhodnutia o dovolaní žalovaného, pretože neboli splnené podmienky na predloženie spisu Najvyššiemu súdu“. V odôvodnení vrátenia spisu najvyšší súd v podstatnom uviedol:

„Podľa § 7 ods. 7 a 9 zákona č. 71/1992 Zb..., v konaní o vyporiadanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov je základom poplatku cena všetkých vecí patriacich do bezpodielového spoluvlastníctva manželov a ostatných hodnôt, ktoré sa pri tom vyporiadávajú. V odvolacom konaní je základom poplatku cena nároku uplatňovaného v odvolaní. To platí i pre dovolanie...“

Doteraz zaplatený súdny poplatok vo výške 4 000 Sk nezodpovedá nároku žalovaného uplatňovaného v dovolaní...“

Vo veciach poplatkov v dovolacom konaní je príslušný okresný súd, ktorý vo veci konal a tento súd rozhodne aj o úplnom zaplatení súdneho poplatku, prípadne zastavení konania pre nezaplatenie súdneho poplatku...“

Súd prvého stupňa predloží vec za súčasného odstránenia vyššie uvedených nedostatkov Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky na rozhodnutie o dovolaní žalovaného...“

12. Najvyšší súd listom z 20. januára 2008 (správne malo byť uvedené 2009, pozn.) opätovne vrátil okresnému súdu predmetný súdny spis „pretože neboli splnené podmienky na predloženie spisu... Súd prvého stupňa dôsledne nerešpektoval pokyn dovolacieho súdu z 14. júla 2008... keď nevyzval dovolateľa na doplatenie súdneho poplatku za podané dovolanie“. Najvyšší súd v tejto súvislosti uviedol:

„Najvyšší súd... na skutočnosť, že žalovaný zaplatil dosiaľ súdny poplatok v celkovej sume 4 000,- Sk..., pričom mimoriadnym opravným prostriedkom napáda celý rozsudok Krajského súdu... Keďže súdny poplatok za dovolanie sa vyrubuje vo výške dvojnásobku poplatku... určeného podľa sadzobníka súdnych poplatkov (v danom prípade položka 6 písmeno b/ sadzobníka súdnych poplatkov)... úlohou okresného súdu bude vyzvať“

dovolateľa na doplatenie súdneho poplatku vo výške, ktorá zodpovedá jeho nároku uplatňovanému v dovolaní. Ak dovovateľ na výzvu súdu nebude reagovať a nezaplatí súdny poplatok za dovolanie v plnej výške, súd prvého stupňa rozhodne o zastavení dovolacieho konania... Až po vykonaní procesného úkonu v naznačenom smere, možno vec opätovne predložiť Najvyššiemu súdu... na rozhodnutie o dovolaní žalovaného.“

13. Okresný súd listom z 5. marca 2009 vyzval sťažovateľa „*aby v lehote 10 dní... zaplatil... pod následkom zastavenia dovolacieho konania, súdny poplatok za podané dovolanie, ktorý je 4. 503,- €. ... Ak nebude poplatok v určenej dobe zaplatený, súd konanie zastaví...“*.

14. Sťažovateľ (prostredníctvom svojej právnej zástupkyne) listom z 20. marca 2009 okresnému súdu oznámil:

„... Je nesporné, že poplatková povinnosť dovovateľa v dovolacom konaní o vyporiadanie BSM vo výške dvojnásobku poplatku stanoveného v sadzobníku... vzniká len podľa položky 6 písm. a) sadzobníka, t. j. vo výške... 4.000,- Sk, ktorú sme uhradili, a nie podľa písm. b), ktorá sa vzťahuje na ukončené vyporiadanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov a je splatná až po rozhodnutí vo veci samej... prvotný poplatok pre začatie dovolacieho konania sme riadne zaplatili - druhá časť je splatná až prípadným meritórnym, teda nie kasačným rozhodnutím NS SR - takže sme splnili všetky podmienky pre jeho začatie... Žiadame Okresný súd, aby bezodkladne spis predložil na rozhodnutie NS SR, v opačnom prípade podáme Ústavnú sťažnosť na prieťahy v konaní... Ak NS SR odmietne konať, alebo nastane zastavujúce rozhodnutie právoplatné, tiež podáme Ústavnú sťažnosť pre porušenie čl. 46 ods. 1 Ústavy SR a čl. 6 ods. 1 Dohovoru...“

15. Okresný súd uznesením č. k. 24 C 157/98-373 z 15. apríla 2009 dovolacie konanie zastavil (s odvolaním sa na „§ 10 ods. 1 zákona č. 465/2008 Zb. o súdnych poplatkoch“).

16. Proti uzneseniu okresného súdu podal sťažovateľ 12. mája 2009 odvolanie, v ktorom argumentoval v zásade totožným spôsobom ako v liste z 20. marca 2009 (bod 14).

17. Krajský súd uznesením sp. zn. 12 Co 90/2009 z 15. júna 2009 odvolaním napadnuté uznesenie potvrdil. Po oboznámení prvostupňového uznesenia, odvolacích dôvodov sťažovateľa a citácii ustanovení § 2 ods. 1 písm. a), § 5 ods. 1 písm. a), § 7 ods. 7 a ods. 9, § 10 ods. 1, 2 a 3 zákona o súdnych poplatkoch krajský súd svoje rozhodnutie odôvodnil v podstatnom takto:

„Z obsahu spisu jednoznačne vyplýva, že dovolateľ svoju poplatkovú povinnosť v čase podania dovolania v plnom rozsahu nesplnil, preto súd prvého stupňa ho uznesením zo dňa 5. 3. 2009 vyzval na doplatenie súdneho poplatku za dovolanie a to v intenciách pokynu Najvyššieho súdu... zo dňa 14. 7. 2008 a... 20. 1. 2009... ktorým bol súd prvého stupňa viazaný... výzva na doplatenie súdneho poplatku... bola doručená právnej zástupkyňi dovolateľa... 18. 3. 2009, v ktorej ho súd poučil o dôsledkoch jeho nedoplatenia.

Pokiaľ dovolateľ poukazoval na ust. § 6 ods. 2 zák. č. 71/1992 Zb. a pol. 6 písm. a/ Sadzobníka súdnych poplatkov, odvolací súd tu poukazuje na citované ust. § 7 ods. 7/, 9/ cit. zák. v znení platnom ku dňu 28. 3. 2008 (podanie dovolania - vznik poplatkovej povinnosti), ako aj hore uvedené prípisy Najvyššieho súdu..., ktorými bol súd prvého stupňa viazaný.

Z obsahu spisu vyplýva, že dovolateľ súdny poplatok za dovolanie v plnom rozsahu nezaplatil, preto ak súd prvého stupňa zastavil dovolacie konanie pre nedoplatenie súdneho poplatku, rozhodol správne.

Odvolací súd preto napadnuté uznesenie súdu prvého stupňa... potvrdil.“

18. *Proti uzneseniu krajského súdu podal sťažovateľ dovolanie, ktorým žiadal „napadnuté uznesenie krajského súdu, spolu s uznesením okresného súdu zrušiť ako nezákonné a ďalej pokračovať v rozhodovaní o našom dovolaní vo veci samej tak, ako sme to v ňom uviedli“. Sťažovateľ „prípustnosť dovolania vyvodil z ust. § 237 písm. f) OSP a opodstatnenosť z ustanovenia § 241 ods. 2 písm. a) OSP“. Podstatou jeho obrany bolo tvrdenie o nesprávnej aplikácii § 10 ods. 1, § 5 ods. 1 písm. a) a § 6 ods. 2 zákona o súdnych poplatkoch v spojení s nesprávnou interpretáciou a následnou aplikáciou ustanovení položky „Sadzobníka súdnych poplatkov...“, ktorý tvorí prílohu zákona o súdnych poplatkoch. Podľa názoru sťažovateľa v jeho právnej veci mali všeobecné sudy postupovať podľa položky 6 a) („z návrhu na vysporiadanie BSM je poplatok 66,- Euro“),*

a nie podľa položky 6 b) („za vysporiadanie BSM, ak sa konanie skončilo rozsudkom 1 %, najmenej 66 Euro, najviac 16.596,50 Eura“), lebo „pol. 6/b sadzobníka sa vzťahuje nie na procesný úkon, ktorým je podanie dovolania, ale za konanie o vysporiadaní BSM“. Sťažovateľ v dovolaní inter alia uviedol:

„Odňatím možnosti konať pred súdom sa rozumie postup súdu, ktorým znemožnil účastníkovi realizáciu tých procesných práv, ktoré mu OSP alebo iný zákon dáva.

O takúto situáciu ide aj v našej veci... poplatková povinnosť vzniká podaním dovolania... a jeho výška je dvojnásobok poplatku stanoveného v sadzobníku /6 ods. 2 cit. zákona/... podľa pol. 6 písm. a/ sadzobníka z návrhu na vysporiadanie BSM sa platí poplatok vo výške 2000 Sk... pol. 6/b sadzobníka sa vzťahuje nie na procesný úkon, ktorým je podanie dovolania, ale za konanie o vysporiadaní BSM... uvedená dvojfázovitosť... sa pre dovolacie konanie prejavuje tak, že z dovolacieho návrhu sa zaplatí poplatok vo výške 4000 Sk a len ak dovolací súd meritorne rozhodne podľa § 243b ods. 2 i. f. OSP, dôjde k vyrubeniu súdneho poplatku z ceny nároku, ktorý sme v dovolaní spochybnili - teda opäť nie z celej hodnoty majetku BSM, teda aj tej, ktorá opravným prostriedkom spochybnená nebola - podobne, ako je tomu aj pri rozhodovaní pred okresným súdom... Z uvedeného možno vyvodit', že dovolací dôvod podľa § 241 ods. 2 písm. a) je v danej veci naplnený...“

19. Najvyšší súd uznesením sp. zn. 2 Cdo 261/2009 z 31. marca 2010 sťažovateľovo dovolanie odmietol. V odôvodnení svojho rozhodnutia najvyšší súd v podstatnom uviedol:

«Najvyšší súd... skúmal najskôr, či tento opravný prostriedok smeruje proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť dovolaním... Keďže dovolaním napadnuté potvrdzujúce uznesenie odvolacieho súdu nevykazuje niektorý zo znakov uvedených v § 239 ods. 1. 2 O. s. p., je zrejmé, že ide o prípad, v ktorom Občiansky súdny poriadok dovolanie podľa citovaného zákonného ustanovenia nepripúšťa... neobmedzil sa Najvyšší súd... len na skúmanie podmienok prípustnosti dovolania smerujúceho proti potvrdzujúcemu uzneseniu, ale sa zaoberal aj otázkou, či podané dovolanie nie je prípustné podľa § 237 O. s. p. ... Prípustnosť dovolania z hľadiska ustanovenia § 237 O. s. p. pritom nie je založená už tým, že dovolateľ tvrdí, že rozhodnutie odvolacieho súdu je postihnuté niektorou vadou uvedenou v § 237 O. s. p., ale nastáva až vtedy, ak rozhodnutie odvolacieho súdu vadou uvedenou v citovanom zákonnom ustanovení skutočne trpí... sa Najvyšší súd... osobitne zameril na

otázku opodstatnenosti tvrdenia dovolateľa. že v prejednávanej veci mu postupom súdu bola odňatá možnosť pred nim konať... Odporca v podanom dovolaní namietal, že položka 6 písm. b/ sadzobníka sa vzťahuje nie na procesný úkon, ktorým je podanie dovolania, ale za konanie o vysporiadaní BSM. Uvedená dvojfázovosť podobne je aj v konkurznom a vyrovnávacom konaní sa pre dovolacie konanie prejavuje tak, že z dovolacieho návrhu sa zaplatí poplatok vo výške 4 000.- Sk a len ak dovolací súd meritórne rozhodne... dôjde k vyrubeniu súdneho poplatku z ceny nároku, ktorý v dovolaní bol spochybnený, teda opäť nie z celej hodnoty majetku BSM, teda aj tej, ktorá opravným prostriedkom spochybnená nebola, podobne ako je tomu aj pri rozhodovaní pred okresným súdom. Podľa jeho názoru dovolací úkon, v danom prípade jeho dovolanie je potrebné posudzovať podľa položky 6 písm. a/ sadzobníka z návrhu na vysporiadanie BSM... Z obsahu dovolania odporcu je zrejmé, že prípustnosť dovolania podľa § 237 písm. f/ O. s. p. vyvodzuje z toho, že súdy nižších stupňov pri rozhodovaní o jeho poplatkovej povinnosti postupovali v rozpore so zákonom, v dôsledku čoho došlo nesprávne k zastaveniu konania...

Neoddeliteľnou súčasťou občianskeho súdneho procesu je aj konanie a rozhodovanie súdov vo veciach súdnych poplatkov. Aj v tejto fáze konania musia súdy postupovať tak, aby bolo naplnené právo každého domáhať sa na súde jeho ochrany v prípade, že bolo ohrozené alebo porušené. Zastaviť konanie pre nesplnenie poplatkovej povinnosti, a teda žalobou uplatnený nárok vecne neprejednať, možno len za splnenia všetkých zákonom ustanovených podmienok. Ak súd konanie zastaví z dôvodu, že účastník nezaplatí súdny poplatok, hoci zákonné podmienky na takýto postup nie sú splnené, dochádza tu v podstate k znemožneniu práva domôcť sa jeho ochrany na súde, a teda k postupu, ktorým súd odníme účastníkovi možnosť konať pred súdom.

Podľa dovolacieho súdu v posudzovanej veci súdy nižších stupňov pri skúmaní splnenia poplatkovej povinnosti v dovolacom konaní zo strany odporcu postupovali v súlade s Občianskym súdnym poriadkom, resp. so zákonom č. 71/1992 Zb. ...

V zmysle § 7 ods. 7 zákona č. 71/1992 Zb. ... v konaní o vypořádanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov je základom poplatku cena všetkých vecí patriacich do bezpodielového spoluvlastníctva manželov a ostatných hodnôt, ktoré sa pritom vypořádavajú.

V zmysle § 7 ods. 9 hore citovaného zákona v odvolacom konaní je základom poplatku cena nároku uplatňovaného v dovolaní. To platí i pre dovolanie.

Teda pre odvolacie a dovolacie konanie platí, že základom je cena nároku uplatňovaného v odvolaní, či dovolaní (pri dovolaní sa zo základu metodicky vyrúbi poplatok, akoby šlo o odvolanie, a násobí sa dvoma - § 6 ods. 2). Cena nároku bude zistiteľná podľa toho, aká časť rozsudku je napadnutá a aký je rozsah prieskumnej povinnosti dovolacieho súdu. Právna úprava označuje za poplatníka toho, kto podal dovolanie a základom je cena nároku uplatňovaného v dovolaní. Zostáva preto otvorenou len otázka, čo je v konaní o vyporiadanie BSM cena nároku uplatňovaného v dovolaní. Spravidla to bude rozsah vecí a iných aktív, o ktorých dovolateľ tvrdí, že by mali byť vyporiadane na rozdiel od rozsudku odvolacieho súdu a prikázané jemu, a to z rôznych dôvodov. Dovolateľ prakticky môže tvrdiť, že vec nepatrí do výlučného vlastníctva jeho odporcu, ale do BSM, že do BSM patria aj iné veci, ktoré neboli predmetom vyporiadania, že cena vecí je vyššia a preto mal dostať viac na peňažnom vyrovnaní a pod. Smerodajný bude rozdiel medzi tým, čo hodnotovo dovolateľ tvrdí, že má dostať a tým, čo dostal podľa rozsudku odvolacieho súdu. Môže však vzniknúť situácia, že dovolateľ sa domáha iného rozdelenia vecí, a to tak, že veci, ktoré dostal jeho odporca žiada prikázať do svojho výlučného vlastníctva. So zreteľom na hodnotený princíp všeobecne uplatňovaný pri percentuálnej sadzbe možno usudzovať, že súdny poplatok v odvolacom resp. dovolacom konaní sa za konanie vyrubuje v rozsahu, v akom odvolateľ, či dovolateľ žiada pre seba hodnotovo viac, ako podľa rozsudku súdu prvého stupňa, či odvolacieho súdu dostal. Bude to takmer vždy, lebo cieľom odvolania, resp. dovolania je spravidla zmena „získanej“ hodnoty v prospech dovolateľa. Skôr teoreticky možno konštruovať prípad, kde účastníci hodnotovo dostali rovnaké podiely a dovolateľ žiada presne tie veci, či práva, ktoré podľa rozsudku pripadli jeho odporcovi. Tam by dovolateľ platil súdny poplatok z ceny vecí a práv, ktoré dostal podľa rozsudku jeho odporca.»

III.

20. Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti. Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických

osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

21. Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky. Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu.

22. Z obsahu sťažnosti vyplýva, že namietané porušenie čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru vyvodzuje sťažovateľ zo spôsobu, akým najvyšší súd v dovolacom konaní uplatňoval označené ustanovenia zákona o súdnych poplatkoch:

„Uvedený zásah do práva na súdnu ochranu a spravodlivý proces, bol spôsobený najvyšším súdom nesprávnou, či svojvoľnou... aplikáciou ust. § 7 ods. 8, ods. 10... v spojení s pol. č. 6 sadzobníka k zákonu o súdnych poplatkoch a nezohľadnením § 2 ods. 1 písm. c/, § 5 ods. 1 písm. a/ písmeno h/ a § 6 zákona o súdnych poplatkoch...“

Najvyšší súd v danej veci napadnutým konečným uznesením porušil právo sťažovateľa na prístup k dovolaciemu súdu ohľadne vecného prejednávania dovolania voči rozsudku odvolacieho súdu, ktorým bolo vyporiadané BSM, ktorý je súčasťou širšieho komplexu práva na spravodlivý proces, garantovaného čl. 46 ods. 1 Ústavy a čl. 6 ods. 1 Dohovoru...“

23. Podstata základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru spočíva v oprávnení každého domáhať sa ochrany svojich práv na súde. Tomuto oprávneniu zodpovedá povinnosť súdu nezávisle a nestranne vo veci konať tak, aby bola právu, ktorého porušenie sa namieta, poskytnutá ochrana v medziach zákonov, ktoré tento článok ústavy o základnom práve na súdnu

ochranu vykonávajú (čl. 46 ods. 4 ústavy v spojení s čl. 51 ods. 1 ústavy). Reálne uplatnenie základného práva na súdnu ochranu predpokladá, že účastníkovi súdneho konania sa táto ochrana poskytne v zákonom predpokladanej kvalite, pričom výklad a používanie príslušných zákonných ustanovení musí v celom rozsahu rešpektovať základné právo účastníkov na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a právo na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

24. Právo na súdnu ochranu však nie je absolútne. V záujme zaistenia právnej istoty a riadneho výkonu spravodlivosti podlieha obmedzeniam, resp. podmienkam (čl. 46 ods. 4 v spojení s čl. 51 ods. 1 ústavy), akými sú napr. spôsobilosť byť účastníkom konania, povinnosť právneho zastúpenia v niektorých prípadoch, zákonom ustanovené náležitosti návrhu na začatie konania, zákonné lehoty a taktiež zaplatenie súdneho poplatku podľa ustanovení príslušného zákona.

25. Uloženie poplatkovej povinnosti v občianskoprávných veciach nemožno samo osebe považovať za rozporné ani s právom na prístup k súdu chráneným v čl. 6 ods. 1 dohovoru (napr. rozsudky Európskeho súdu pre ľudské práva – Tolstoy – Miloslavsky v. Spojené kráľovstvo, 1995, Kreuz v. Poľsko, 2001). Na strane druhej za rozporný s čl. 6 ods. 1 dohovoru je možné považovať postup súdu, na základe ktorého sa účastníkovi konania odníme právo na súd bez toho, aby boli na to splnené zákonné požiadavky („denegatio iustitiae“). Inými slovami, ak všeobecný súd zastaví (ukončí) súdne konanie z dôvodu, ktorý je ústavne a dokonca i zákonne nekonformný, odníme účastníkovi súdneho konania právo na súd.

26. Výklad a aplikácia ustanovení Občianskeho súdneho poriadku, ako aj ustanovení ďalších zákonných predpisov upravujúcich podmienky prístupu k súdnej ochrane zo strany všeobecných súdov musí byť v súlade s účelom základného práva na súdnu ochranu, ktorým je poskytnutie materiálnej ochrany zákonnosti tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov konania. Aplikáciou a výkladom týchto ustanovení nemožno obmedziť základné právo na súdnu ochranu v rozpore s jeho podstatou a zmyslom (obdobne napr. II. ÚS 174/04, III. ÚS 209/05). Z tohto hľadiska musí všeobecný

súd prihliadať na rovnováhu medzi poskytnutím materiálnej ochrany práv a oprávnených záujmov účastníkov konania a ochranou plynulého a riadneho výkonu spravodlivosti pred neuváženým, prípadne šikanujúcim výkonom práva, jednak spoplatňovaním úkonov súdneho konania chápaným v zhode s ústavne súladným ukladaním poplatkov (čl. 59 ods. 2 ústavy) a jednak z toho vyplývajúcim rozhodovaním o zastavení konania pre nezaplatenie súdneho poplatku, ktorého dôsledky pre účastníka súdneho konania fakticky spočívajú v odmietnutí zaoberať sa jeho vecou.

27. Vychádzajúc z uvedených zásad napadnuté uznesenie najvyššieho súdu treba považovať za rozhodnutie, ktoré porušuje označené práva sťažovateľa v dôsledku toho, že bolo arbitrárne a zjavne neodôvodnené, pretože najvyšší súd (a pred ním okresný a krajský súd) prekračujúc rozumné medze výkladu právnej normy (zákona o súdnych poplatkoch) odmietol zaoberať sa vecou sťažovateľa v dôsledku nesplnenia povinnosti sťažovateľa, ktorá zo zákona ani na základe zákona (čl. 59 ods. 2 ústavy) nevyplýva.

28. Podľa svojej konštantnej judikatúry ústavný súd nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol, alebo nebol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Úloha ústavného súdu sa vymedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách. Z tohto postavenia ústavného súdu vyplýva, že môže preskúmať rozhodnutie všeobecného súdu v prípade, ak v konaní, ktoré mu predchádzalo, alebo samotným rozhodnutím, došlo k porušeniu základného práva alebo slobody. Skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť teda predmetom kontroly zo strany ústavného súdu vtedy, ak by vyведенé závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (m. m. I. ÚS 13/00, I. ÚS 139/02, III. ÚS 180/02, III. ÚS 209/05). Podobne ústavný súd vyslovil (I. ÚS 24/200), že „otázka posúdenia, či sú, alebo nie sú splnené podmienky, za ktorých sa môže uskutočniť dovolacie konanie, patrí do výlučnej právomoci dovolacieho

súdu, t. j. Najvyššieho súdu... , a nie do právomoci Ústavného súdu... Zo subsidiárnej štruktúry systému ochrany ústavnosti vyplýva, že práve všeobecné súdy sú primárne zodpovedné za výklad a aplikáciu zákonov, ale aj za dodržiavanie práv a slobôd vyplývajúcich z Ústavy ... alebo Dohovoru... Len výnimočne by otázka splnenia podmienok konania pred všeobecnými súdmi mohla byť predmetom kritiky zo strany Ústavného súdu ... vtedy, ak by vyvodené závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody.“.

29. Podľa § 2 ods. 1 písm. c) zákona o súdnych poplatkoch poplatníkom je/sú obaja účastníci v konaní o vypořádanie BSM alebo jeden z nich podľa rozhodnutia súdu (podčiarknuté na zvýraznenie argumentácie, pozn.). Podľa § 5 ods. 1 písm. a) a h) citovaného zákona poplatková povinnosť vzniká podaním návrhu [písm. a)]... v ostatných prípadoch nadobudnutím právoplatnosti rozhodnutia súdu, ktorým sa povinnosť zaplatiť poplatok uložila v súvislosti s rozhodnutím vo veci samej [písm. h)]. Podľa § 8 ods. 1 a 4 citovaného zákona poplatok za podanie návrhu alebo žiadosti, poplatok za uplatnenie námietky zaujatosti v konkurznom konaní alebo reštrukturalizačnom konaní podľa osobitného predpisu a poplatok za konanie o dedičstve je splatný vznikom poplatkovej povinnosti (odsek 1). Ostatné poplatky sú splatné do troch dní po nadobudnutí právoplatnosti rozhodnutia, ktorým sa uložila povinnosť zaplatiť poplatok alebo ktorým sa schválil zmier (odsek 4). Podľa položky 6 písm. a) a b), časti I. „Poplatky vyberané v občianskom súdnom konaní“ zákona o súdnych poplatkoch z návrhu na vypořádanie BSM sa platí suma 2 000 Sk (v rozhodnom čase, pozn.) [písm. a)]. Za vypořádanie BSM z predmetu konania ak sa konanie skončilo rozsudkom, 3 % a ak sa konanie skončilo súdnym zmiernom, 1 %, najmenej sa platí 2 000 Sk, najviac sa platí 500 000 Sk [písm. b)].

30. Aj podľa právnej teórie [pozri napr. databázu ASPI, komentár k § 2 ods. 1 písm. c) zákona o súdnych poplatkoch] sa súdny poplatok podľa položky 6 písm. b) sadzobníka platí „za vypořádanie samo, t. j. meritórne rozhodnutie súdu o predmete konania“. V rámci rovnakého zdroja je v súvislosti s § 5 ods. 1. písm. a) konštatované, že „súd môže súdny poplatok vyrubiť a vymáhať až po vzniku poplatkovej povinnosti...“, a v súvislosti s § 5 ods. 1. písm. h) „v ostatných prípadoch je vznik poplatkovej povinnosti viazaný na deň

právoplatnosti rozhodnutia súdu, ktorým sa povinnosť zaplatiť poplatok uložila v súvislosti s rozhodnutím vo veci samej“. Podobne v súvislosti s § 7 ods. 7 (v rozhodnom čase, pozn.) je uvedené: „poplatková povinnosť vzniká pri vypořiadaní bezpodielového spoluvlastníctva manželov podľa § 5 ods. 1 písm. h) v súvislosti s rozhodnutím vo veci samej, teda povinnosť zaplatiť súdny poplatok podľa položky 6 písm. b) sadzobníka nemôže byť vyslovená skôr, než v rozhodnutí vo veci samej, teda v rozsudku, ktorým sa bezpodielové spoluvlastníctvo manželov vypořiadava..., pričom poplatníkmi sú podľa § 2 ods. 1 písm. c) obaja účastníci, alebo jeden z nich podľa rozhodnutia súdu...“

31. Ústavný súd sa so závermi najvyššieho súdu (bod 18), že v danej veci neobstoja dôvody dovolateľa (*„z obsahu dovolania odporcu je zrejmé, že prípustnosť dovolania podľa § 237 písm. f) O. s. p. vyvodzuje z toho, že súdy nižších stupňov pri rozhodovaní o jeho poplatkovej povinnosti postupovali v rozpore so zákonom, v dôsledku čoho došlo nesprávne k zastaveniu konania...“*), nestotožňuje, a to preto, že najvyšší súd pri rozhodovaní o dovolaní sťažovateľa (bod 19), ale aj vo svojich predchádzajúcich prípisoch okresnému súdu (body 11 a 12) dospel k ústavne/zákonne absurdným záverom, ktoré majú za následok porušenie sťažovateľovho práva na prístup k súdu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru, keď splatnosť vzniku poplatkovej povinnosti „za vypořiadanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov“ prima facie stanovenú [položka 6 b) časť I „Poplatky vyberané v občianskom súdnom konaní“, Sadzobník súdnych poplatkov zákona o súdnych poplatkoch a ostatné citované ustanovenia v bode 29] ako povinnosť „ex post“ stanovil ako povinnosť „ex ante“. Inými slovami, za daného právneho stavu („de lege lata“) platí naďalej časovo odlišná situácia pre vznik poplatkovej povinnosti „z návrhu na vypořiadanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov“ („ex ante“) a „za vypořiadanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov“ („ex post“), a to aj v rámci dovolacieho konania. Z uvedeného potom vyplýva, že v súvislosti s konaním na dovolacom súde vznikne poplatková povinnosť „za vypořiadanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov“ (ako povinnosť „ex post“) v podstate iba v prípadoch, ak najvyšší (dovolací) súd zmení napadnuté rozhodnutie [§ 243b ods. 2 zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „OSP“)]. V ostatných prípadoch (napr. odmietnutia, zamietnutia, zrušenia či zastavenia) poplatková povinnosť podľa pol. 6 písm. b) časti I. „Poplatky vyberané

v občianskom súdnom konaní“, Sadzobník súdnych poplatkov zákona o súdnych poplatkoch v súvislosti s dovolacím konaním nevzniká.

32. Ukladanie súdnych poplatkov, ktoré samo osebe predstavuje zásah do práva účastníka na súdnu ochranu (na spravodlivý proces), sa môže realizovať iba v zákonom (na základe zákona) jasne a určite stanovenom rozsahu a obsahu; potreba reštriktívneho výkladového prístupu v súvislosti s ukladaním povinnosti platiť súdny poplatok vyplýva už zo samotnej povahy ústavnej možnosti ukladať poplatky (čl. 59 ústavy).

33. Ústavný súd preto dospel k záveru, že v uvedenom prípade musel byť daný dôvod na nápravu nezákonného rozhodnutia, a teda aj dovolací dôvod podľa § 237 písm. f) OSP. Vo svetle naznačených hľadísk sa preto nemožno stotožniť so spôsobom, ako najvyšší súd v prerokovávanej veci vyložil vznik poplatkovej povinnosti „za vyporiadanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov“. Ústavný súd je preto nútený konštatovať, že záver najvyššieho súdu v uvedenom smere bol zjavným výkladovým vybočením, ktoré predstavuje porušenie základného práva na súdnu ochranu (spravodlivý proces) vychádzajúceho z čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

34. Keďže napadnutým uznesením najvyššieho súdu došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd toto uznesenie zrušil (čl. 127 ods. 2 ústavy v spojení s § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde) a vrátil vec najvyššiemu súdu na ďalšie konanie [čl. 127 ods. 2 v spojení s § 56 ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde]. Subsidiárny charakter poskytovania ochrany ústavným poriadkom viedol ústavný súd iba k derogácii napadnutého uznesenia najvyššieho súdu, ktorému sa otvára možnosť opätovného meritórneho posúdenia dovolacích námietok sťažovateľa, pod aspektom dôvodov tohto nálezu a ochrany jeho ústavou zaručených základných práv (§ 56 ods. 6 zákona o ústavnom súde).

35. Ústavný súd napokon rozhodol aj o náhrade trov konania sťažovateľa za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2010 v súlade s § 1 ods. 3, § 11 ods. 2, § 14 ods. 1 písm. a) a c) a § 16 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb

v znení neskorších predpisov v sume 254,88 € (bod 3 výroku nálezu). Táto požadovaná suma (bod 4) neprevyšuje zákonné oprávnenie. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je najvyšší súd povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 OSP).

36. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 10. februára 2011